

KOLOZSI ORSOLYA

Karcolatok a Kék Acélból

JUHÁSZ TIBOR: SALGÓ BLUES

Scolar Könyvkiadó
Budapest, 2018
80 oldal, 2199 Ft

”

Juhász Tibor debütáló verseskötetét három éve adták ki (*Ez nem az a környék*, 2015), 2018-ban pedig a Scolar-Live sorozatban jelent meg első prózakötete, mely a Margó-díj shortlistjére is felkerült. A *Salgó blues* vékonyka kis kötet, ízléses, minimalista borítóval (ez egyébként a Scolar Kiadó említett sorozatának minden darabjáról elmondható). A sötétzöld alapon mindössze két söröskupak látható, az egyik a Nem nyert felirat (belül), a másikon a bányászat világszerte használt jelképe, keresztbe tett bányászék és bányászkalapács (kívül). Ezzel megadva, kiemelve a kötet alapvető témáit, a „nyeretlen”, alkohalmámorba fojtott sorsokat, a hajdani bányászváros kilátástalanságba dermedt világát. Az enyészet közege ez, értelmetlen és holnap nélküli életek skicceinek sorozata, „szociografikus novellaregény”, ahogyan a kötet hátlapján olvasható. Valóban szociografikus, hiszen egy jól beazonosítható vidék (Salgótarján) tipikus társadalmi rétegét mutatja be, melynek során a tényeken alapuló tárgyias, köznyelvi leírások uralkodnak, de azért az irodalmiságot sem nélkülözik a rövid elbeszélések. Vagyis inkább szociográfiai vázlatok, karcolatok, klasszikus szerkezetű elbeszélésnek ugyanis a tizennégy írás egyike sem nevezhető (talán erre is utal az első lapon, közvetlenül a cím alatt található műfajmegjelölés, a n_v_ll_k, mely a hiányokra, befejezetlenségre, vázaltszerűségekre irányíthatja a figyelmet). Novellaregény lehet azért, mert a különálló szövegek egymásba fonódnak, egy nagyobb (bár (le)zártnak természetesen nem nevezhető) történetet rajzolnak ki, a visszatérő szereplők és a helyszínek azonosságai szolgáltatóknak ehhez alapot. A legfontosabb tér, mely a szétfutó eseményeket nagyjából összefogja, a Kék Acél nevű kocsmá (egyébként valóban létező vendéglátóipari egység Salgótarjánban), a kötet „hőseinek” kiindulópontja, jobb híján otthona, a magány elleni küzdelem szárnalmas színhelye. A kocsmá törzsközönségének történetei sorakoznak fel előttünk, a leggyakrabban egyes szám harmadik személyben megszólaló elbeszélő diktáfonra veszi történeteiket,

de többségüket személyesen ismeri – ez az anyaga, ebből dolgozik. A tér szervezi tehát valamelyest egységbe ezeket a különböző, de egyformán reménytelen sorsokat. Feriét, aki gyógyíthatatlan beteg feleségét gondozza, Ágyas Janiét, aki kislányának halálát képtelen feldolgozni, Barnaét, akit a felesége hagyott el, Éváét, akit saját gyerekei zsigereinek ki. Ezekhez az élettörténetekhez pedig háttérrel ez a szürke, valamikor jobb napokat látott város szolgálta, mely mintha csak lakótelepekből, elveszett reményekből és sárból állna. A város rátelepszik a sorsokra (gyárbezárások, leépülő ipar) és a sorsok egy elveszett várossá állnak össze. És mindebben már nincs is semmi lázadás, csak valamiféle tehetetlen beletörődés, ahogyan a kötetet nyitó novella (*Harangszóra várni*) utolsó mondata is hangsúlyozza: „Így is lehet élni.” Ha várnak is valamire ezek a „hősök”, az legfeljebb a megváltás, egy kívülről érkező csoda, mely szavatolja saját erejükből megoldhatatlan szenvedésük végét.

A változás lehetősége nélkül múlnak az életek egy olyan városban, melynek határain belül mintha megállt volna az idő. Bár úgy tűnik a kilencvenes évek végén, kétezres évek elején járhatunk, nyugodtan vissza is mehetnénk 20-30 évet, valószínűleg akkor is épp ezeket a helyeket és életeket (legfeljebb apró eltérésekkel) találánk az utcákon, a szobákban és a lepusztult presszóknak. A kocsmá mint alapvető helyszín, az egymásba fonódó életek, a perifériára szorultak világának ábrázolása nagyon erősen megidézik Tar Sándor világát (a *Kis-moszkva* című szövegben egyértelmű utalás is történik erre a kapcsolódásra, a „Miért jó a póknak?” – kérdéssel), és nagyon jó útnak tűnik e hagyomány folytatása, de Juhász szövegeiben egyelőre nincs meg az a többlet, az az erő, amely a Tar Sándor novellák olvasása során mellbe vágja az embert. A címben megjelenő *blues* lelke az, ami (még) hiányzik. A fájdalmat, magányt, vágyat megéneklő blues egyszerű dallamát az előadó személyisége, egyedisége tölti fel, teszi nagygyá. Mintha ez az apró (hatásában mégis nagy) különbség nem tudott volna létrejönni a kötet lapjain, mindannak ellenére, hogy jól megírt könyv Juhász Tiboré. A borítón olvasható szövegből tudható, hogy a *Salgó blues* „önéletrajzi ihletésű” szöveg, írója jól ismeri a közeget, melyet ábrázol, de mintha nem dőlt volna el egyértelműen, hogy az elbeszélő maga is „bennszülött”, a félresiklott sorsok egyike, vagy ismerője a városnak, de mégiscsak egyfajta kívülálló. Ez utóbbit erősítik azok a reflexiók, melyek arra vonatkoznak, hogy az elbeszélő számára a figurák megírandó anyagot jelentenek, még akkor is, ha részvétellel közelít feléjük. A kötet záró mondata például így hangzik: „Mint mindannyian, ő is modellt ül nekem.” Modellt ülnek neki, ismeri őket, de mégsem teljesen közülük való. Természetesen nem ezen múlik a hatás vagy annak elmaradása. Egy teljesen objektív, részvétlen leírás is lehet szívbetegítő, rendelkezhet azzal a plusszal, mely tapintható közelségbe hozza a perifériának ezt az izzadság- és alkoholszagú világát. Az elbeszélő és nézőpontja azonban itt furcsán billeg a belül és a kívül között, és ez nem bizonyul jó megoldásnak. Ennek ellenére nagyon jó indulás Juhász Tiboré, legközelebb talán a vázlatyszerűség eltűnik, kidolgozottabbá válnak az egyes történetek, miközben megmaradnak az ehhez hasonló erős szövegrészek: „Tíz óra körül már egyikük sem bírt egy helyben állni, dülöngéltek, de forrt bennük a düh, mintha valaki megsértette volna őket, elnagyolt mozdulatokkal gesztikuláltak, Isten áldja Som Lajost, ordították, amikor felcsendültek a zenegépből a Ha volna két életem akkordjai. (...) Felsorakoztak az ajtó mellett, mint valami vadnyugati banda, csak foggpiszkáló kellett volna a szájukba, meg egy idős zenész a sarokba, aki elnyújtva játssza szájharmonikán az Édes kisfiam dallamát.”